

Osobna odgovornost članova društva kapitala za obveze tih društva prema njihovim vjerovnicima (čl. 10. st. 3. ZTD)

Slakoper, Zvonimir

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1999, 20, 773 - 788**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:457574>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

OSOBNÁ ODGOVORNOST ČLANOVA DRUŠTAVA KAPITALA ZA OBVEZE TIH DRUŠTAVA PREMA NJIHOVIM VJEROVNICIMA (čl. 10. st. 3. ZTD)

Dr. sc. Zvonimir Slakoper, docent
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 347.72.031
Ur.: 17. svibnja 1999.
Pr.: 22. svibnja 1999.
Pregledni članak

Temeljno pravilo hrvatskog Zakona o trgovačkim društvima glede odgovornosti članova društava kapitala za obveze tih društava jest pravilo o njihovoj neodgovornosti za te obveze. Ipak, u čl. 10. st. 3. ZTD sadržano je dopunsko pravilo prema kojemu "onaj tko zloupotrebljava okolnost da kao član trgovačkoga društva ne odgovara za obveze društva ne može se pozvati na to da po zakonu ne odgovara za te obveze". Takvu odredbu ne sadrže ni njemački ni austrijski propisi o društvima kapitala, iako su oni bili uzor pri izradbi ZTD. Istodobno sudska praksa i pravna znanost tih zemalja prihvaćaju i podupiru nužnost odgovornosti članova društava kapitala za obveze tih društava kao ograničenu iznimku od općeg pravila o njihovoj neodgovornosti, koja se može primijeniti u posebnim uvjetima. Budući da se citirana odredba ZTD može uzeti kao sukus, sažeti derivat, dostignuća austrijskog i njemačkog prava, u prvom dijelu rada iznijeta su stajališta tih pravnih poredaka. Taj dio podijeljen je na dva dijela. U prvome su prikazani stavovi sudske prakse, a u drugome zaključci koje je pravna znanost izvela iz stajališta sudske prakse. Ovaj prikaz ima dvostruku svrhu. On objašnjava pozadinu hrvatske odredbe i upućuje na slućajeve u kojima se ona može primijeniti. Drugi dio odnosi se na hrvatsko pravo. Prvo se analizira odredba i izlažu stajališta hrvatske pravne znanosti, a zatim se predstavlja i analizira jedna odluka Visokog trgovačkog suda. Pokazujući slućajeve i stajališta poredbenog i hrvatskog prava, oba dijela rada zajedno korisni su za razumijevanje hrvatske odredbe i upućuju na smjerove njene primjene.

Ključne riječi: pravo trgovačkih društava, odgovornost članova za obveze društava, čl. 10. st. 3 ZTD, hrvatsko pravo, austrijsko pravo, njemačko pravo.

1. Uvod

Jedno od temeljnih pravila prava kapitalnih društava je pravilo o nepostojanju osobne odgovornosti članova tih društava za obveze društava.¹ Dapače, držimo da je to pravilo jedan od glavnih razloga zbog kojega se osnivatelji društva - pri odabiru oblika društva - odlučuju za društvo kapitala. Pravilo o nepostojanju osobne odgovornosti članova društava kapitala u propisima katkad se izriče i formulacijom kako za obveze društva njegovim vjerovnicima odgovara samo imovina društva.² U hrvatskom ZTD ovo je pravilo utvrđeno odredbom prema kojoj "članovi d.o.o. i dioničari dioničkoga društva ne odgovaraju za obveze društva izuzev kada je to određeno".³

Od ovog pravila u hrvatskom ZTD postoji iznimka: "Onaj tko zloupotrebljava okolnost da kao član trgovačkoga društva ne odgovara za obveze društva ne može se pozvati na to da po zakonu ne odgovara za te obveze".⁴ Takva iznimka nije predviđena ni u tekstu NGmbHG ni u tekstu AGmbHG, ali je predviđena u tekstu ZGD.⁵

Iako je iz samog teksta odredbe čl. 10. st. 3. ZTD vidljivo kako se njeno polje primjene *rationae personae* proteže na sve članove društava, koji inače *ex lege* ne odgovaraju za obveze društava - a to su članovi d.o.o., dioničari i komanditori koji su u cijelosti uplatili svoj ulog⁶ - posebna pozornost u ovom radu posvetit će se odgovornosti članova d.o.o. Za to ima više razloga. Vjerojatnost primjene čl. 10. st. 3. ZTD na komanditora nije velika zato što u komanditnom društvu uvijek postoji i barem jedan komplementar koji će *ex lege* odgovarati za obveze društva. Također ni vjerojatnost primjene te odredbe na dioničara nije tako velika kao vjerojatnost primjene na člana d.o.o. U većini životnih slučajeva postoji značajno veći broj dioničara jednog d.d. nego članova jednog d.o.o. I zbog toga, ali i zbog razlike u zakonskim konceptima jednog i drugog društva, u pravilu se u dioničkom društvu ne očekuje takav stupanj povezanosti između člana i društva kakav češće postoji u

¹ Barbić, Jakša: *Oblici trgovačkih društava*, Privreda i pravo 11-12/93., s. 846, Gorenc, Vilim: *Trgovačko pravo - društva*, 1995., s. 177., čl. 159. st. 3. Poljskog trgovačkog zakona (dalje: PTZ).

² Par. 13. st. 2. Njemačkog Zakona o društvima s ograničenom odgovornošću (dalje: NGmbHG) i par. 61. st. 2. Austrijskog Zakona o društvima s ograničenom odgovornošću (dalje: AGmbHG).

³ Čl. 10. st. 2. ZTD.

⁴ Čl. 10. st. 3. ZTD.

⁵ Slovenski Zakon o gospodarskih družbah, Uradni list Republike Slovenije 30/93. Čl. 6. st. 1. ZGD glasi: "Ne glede na določbe prejšnjega člena odgovarjajo za obveznosti družbe tudi njeni družbeniki v naslednjih primerih: - če so družbo kot pravno osebo zlorabili za to, da bi dosegli cilj, ki je zanje kot posameznike prepovedan, ali - če so, pravno osebo zlorabili za oškodovanje svojih upnikov, ali - če so v nasprotju z zakonom ravnali s premoženjem pravne osebe kot s svojim lastnim premoženjem, ali - če so v svojo korist ali v korist kake druge osebe zmanjšali premoženje družbe, in so vedeli ali bi morali vedeti, da ta ne bo sposobna poravnati svojih obveznosti tretjim osebam."

⁶ Čl. 10. st. 2. i čl. 143. ZTD.

d.o.o. I, konačno, stupanj samostalnosti uprave d.d. i d.o.o. pri vođenju poslova društva nije identičan: u prvom je slučaju veći, a u drugom manji.

Iako će zbog ovih razloga naglasak biti na članovima d.o.o., s obzirom na polje primjene čl. 10. st. 3. *rationae personae*, izloženo će se *mutatis mutandis* moći primijeniti i na dioničare.

U nastavku rada prvo će se prikazati stajališta onih pravnih poredaka koji su bili uzor hrvatskog ZTD, a zatim će se - uzimajući u obzir ta stajališta - pokušati raščlaniti čl. 10. st. 3. ZTD. Stajališta njemačkog i austrijskog pravnog poretka uzet će se u obzir u mjeri koja je primjerena s obzirom na značajnu razliku u genezi pravila o osobnoj odgovornosti članova. Naime, ZTD sadrži izričitu odredbu o tome - pa praksa ima odgovarajuće uporište - a ni NGmbHG niti AGmbHG je ne sadrže, pa su se pravila o osobnoj odgovornosti članova prvo razvila u praksi, a zatim je doktrina iznijela svoja stajališta.

2. Njemačko i austrijsko pravo

2.1. Sudska praksa

Temeljno pravilo o zasebnosti i odvojenosti osobe i imovine društva od osobe i imovine člana posve je neprijeporno u pravima Njemačke i Austrije. Navodi se, primjerice, kako "razlikovanje između osobnopravne i imovinskopravne samostalnosti društva ne smije se prekoračiti".⁷ No, s druge strane, već je njemački Reichsgericht u više slučajeva zauzeo stajalište kako se načelo odvojenosti društva od člana (i obrnuto) ne može neograničeno provoditi i kako treba primjereno uzeti u obzir, s jedne strane pravnu konstrukciju koju predstavlja pravna osoba, a s druge stvarnost života, gospodarske potrebe i moć činjenica. Prema BGH osobna odgovornost dolazi u obzir samo onda kad je pravni oblik (društva) zlorabljeno⁸, a slično je i austrijski OGH priznao da osobna odgovornost nije isključena u slučaju zaobilaženja propisa ili zlorabe prava.⁹ U sudskoj praksi Austrije i Njemačke postoji, dakle, općenit jedinstven potvrđan odgovor na pitanje je li moguća osobna odgovornost članova d.o.o. za njegove obveze prema vjerovnicima.¹⁰

Pri tome se redovito upozorava i na temeljno pravilo o neodgovornosti iz kojega proizlazi kako odgovornost članova društva može postojati samo iznimno.¹¹

⁷ Reich-Rohrwig, Johannes: GmbH-Recht, s. 555.

⁸ BGH u NJW 1979, 2104 prema Emmerich u Scholz, Franz: Kommentar zum GmbH-Gesetz, 1993., s. 569.

⁹ Koppensteiner, Hans Georg: GmbH-Gesetz Kommentar, s. 476.

¹⁰ Reich-Rohrwig, oc., s. 553. i dalje, Koppensteiner, oc., s. 476. i dalje, Lutter-Hommelhoff: GmbH-Gesetz Kommentar, 1994., s. 142. i dalje, Emmerich u Scholz, oc., s. 563. i dalje, Sudhoff, Heinrich: Der Gesellschaftsvertrag der GmbH, 1992., s. 15. i dalje.

¹¹ BGH u NJW 1958, 98 prema Sudhoff, oc., s. 15, Roth, Guenther H.: GmbHG, II. Izdanje, s. 177.

Osim što su dali ove - ipak - općenite konstatacije, sudovi ovih zemalja utvrdili su i konkretne situacije u kojima članovi d.o.o. odgovaraju za obveze društva.

U prvom se redu ističe pomiješanost imovine društva i imovine njegova člana. Dapače, prema Rothu¹² miješanje imovine je jedno od rijetkih relativno jasno opisanih činjeničnih stanja u kojima postoji osobna odgovornost, a radi se o takvoj pomiješanosti imovine kod koje je nemoguće razlikovati imovinu društva od imovine člana¹³, odnosno kad se te dvije imovine ne može dovoljno razlikovati.¹⁴ Za osobnu odgovornost člana pomiješanost imovine treba postojati i u činjeničnom - stvarnom - aspektu i u knjigovodstvenom aspektu, a to znači da imovina društva i člana nije (kumulativno) ni faktički ni knjigovodstveno razdvojena.¹⁵ Suprotno, jednostavno "premještanje" imovine koje je uredno provedeno u poslovnim knjigama nije dostatno za nastanak te odgovornosti.¹⁶

U takvom slučaju temelj odgovornosti člana - prema doktrini - sastojao bi se u nemogućnosti razjašnjenja je li se član društva obogatio na račun društva.¹⁷

Pomiješanost imovine društva i imovine člana, odnosno nemogućnost točnog razgraničenja imovine jedne od imovine druge osobe zbog lažnog ili nedostatnog vođenja poslovnih knjiga, i u literaturi¹⁸ i u sudskoj praksi¹⁹, uzima se kao neprijeporna situacija koja dovodi do osobne odgovornosti članova za obveze društva. Pri tome je upravo nemogućnost razgraničenja zbog lažnog ili nedostatnog vođenja poslovnih knjiga pretpostavka te odgovornosti.

Vrlo slično tome osobna odgovornost člana potvrđena je i u slučaju kad su, prema cjelokupnim okolnostima, u odnosu prema vjerovniku, društvo s jednim članom i njegov član predstavljali jedinstvo²⁰.

Također i pomiješanost sfera između društva i člana dovodi do osobne odgovornosti člana za obveze društva, a takva pomiješanost postoji onda kad je odvojenost društva i člana prikrivena primjerice time što član osobno vodi poslove pod tvrtkom sličnom tvrtci društva, te što i član i društvo obavljaju poslove u istim prostorijama i s istim zaposlenicima. Kraće rečeno, osobna odgovornost člana

¹² Oc., s. 177.

¹³ BGH u WM 1985, 52 i u BGHZ 95, 330 prema Roth, oc., s. 177.

¹⁴ BGH u NJW 1986, 188 prema Sudhoff oc., s. 15.

¹⁵ BGH u WM 58, 463 i OLG Nuernberg u WM 55, 1566. prema Lutter-Hommelhoff, oc., s. 144., BGH u ZIP 1993, 589, 593 prema Koppensteiner, oc., s. 478.

¹⁶ BGH u ZIP 85, 31 prema Lutter-Hommelhoff, ibid.

¹⁷ Koppensteiner, ibid.

¹⁸ Lutter-Hommelhoff, oc., s. 144., Koppensteiner, oc., s. 478. Parać, Zoran u Trgovačka društva i zaštita vjerovnika s. 511 Sudhoff oc., s. 15.

¹⁹ Npr. BGH u WM 58, 463 i OLG Nuernberg u WM 55, 1566. prema Lutter, Marcus - Hommelhoff, Peter: GmbH-Gesetz Kommentar, 13. izdanje, s. 144., BGH u ZIP 1993, 589, 593 prema Koppensteiner, oc., s. 478.

²⁰ OLG Duesseldorf u GmbHR 1990, 44 prema Emmerich u Scholz, oc., s. 571.

postoji u slučaju kad u organizacijskom aspektu nije moguće razlikovati društvo od člana.²¹

Iduća situacija koju je poredbena sudska praksa²² potvrdila kao situaciju koja dovodi do osobne odgovornosti člana jest ona u kojoj je nepostojanje osobne odgovornosti člana svjesno korišteno na štetu vjerovnika tako što su poslovne prilike između društva i članova podijeljene na način da je društvo snosilo sve poslovne rizike, a istodobno nije imalo koristi od snošenja tih rizika.

Toj situaciji slična je situacija kad su unutar jedne grupe poduzeća - pod kontrolom jedne te iste osobe - riskantni poslovi zbog opreza bili usmjereni na jedno društvo²³, a u svezi s grupama Koppensteiner²⁴ navodi kako bi "umjetna" podjela jednog jedinstvenog poduzeća u brojna društva također mogla biti temelj osobne odgovornosti članova društva.

S druge strane, iako će u društvima s jednim članom - pogotovo ako je jedini član ujedno i jedini član uprave - postojati najveća vjerojatnost nastanka situacije u kojoj će član odgovarati za obveze društva, činjenica da je društvo s jednim članom ne smije - sama po sebi - dovesti do osobne odgovornosti člana.²⁵ Također ni gubitci imovine koji su rezultati pogrešne poslovne politike, i onda ako je ona posljedica uputa članova društva, ne dovode do osobne odgovornosti članova društva.²⁶

Na koncu izlaganja o konkretnim situacijama koje je sudska praksa potvrdila kao situacije koje dovode do osobne odgovornosti člana treba spomenuti i potkapitaliziranost društva.²⁷ Taj pojam literatura dijeli na jednostavnu i kvalificiranu potkapitaliziranost, a kvalificirana "postoji onda kad je društvo u odnosu prema planiranom i ostvarenom poslovanju jednoznačno i za insidera jasno nedovoljno opskrbljeno vlastitim kapitalom s posljedicom da treba računati kako će kod normalnog tijeka poslova postojati veća vjerojatnost neuspjeha na teret vjerovnika".²⁸ Teza kako takva situacija dovodi do osobne odgovornosti, prema Emmerichu²⁹ zapravo otvara pitanje jesu li članovi društva dužni društvu dati kapital, odnosno sredstva koja su primjerena za obavljanje planirane djelatnosti društva, ili takva obveza ne postoji, nego su članovi dužni društvu pribaviti samo sredstva koja odgovaraju svoti temeljnog kapitala.

²¹ BGH u WM 58, 463 i OLG Nuernberg u WM 55, 1566 prema Lutter-Hommelhoff, oc., s. 144.

²² BGH u WM 79, 229 i u NJW-RR 88, 1181 prema ibid.

²³ OLG Karlsruhe u WM 1978, 962 prema Koppensteiner, oc., s. 478.

²⁴ Ibid.

²⁵ BGH u NJW 1956, 785 prema Sudhoff, oc., s. 15.

²⁶ BGHZ 31, 258, 278; OLG KoeIn AG 1978, 17 prema Rowedder i suradnici: GmbHG, 2. izdanje, s. 264.

²⁷ Reich-Rohrwig, oc., s. 559., Koppensteiner, oc., s. 477., Emmerich u Scholz, oc., s. 566.

²⁸ Koppensteiner, oc., s. 477.

²⁹ Ibid.

Prema mišljenju autora, nikakva potkapitaliziranost društva sama po sebi ne bi trebala voditi k osobnoj odgovornosti članova glede obveza društva prema drugim subjektima trgovačkog prava, jer su oni dužni postupati s profesionalnom pozornošću, a to znači rukovoditi se podacima o temeljnom (jamstvenom) kapitalu i imovini društva. Ipak, za praksu značajnija je konstatacija kako autor u sudskoj praksi nije pronašao pouzdanih potvrda o prihvaćanju kvalificirane ili materijalne potkapitaliziranosti društva kao razloga za oglašavanje člana osobno odgovornog za obveze.

2.2. *Pravna znanost*

Izlaganja njemačke i austrijske pravne doktrine o predmetu ovog rada prvenstveno se kreću u dva pravca: s obzirom na nepostojanje odgovarajuće norme traži se pravni temelj osobne odgovornosti člana, a iz slučajeva koji su se pojavili u praksi izvode se zajednički elementi te se slučajevi klasificiraju u odgovarajuće skupine.

Iako je za hrvatski pravni poredak - s obzirom na postojanje odgovarajuće norme - to manje važno, ipak treba spomenuti kako glede pravnog temelja osobne odgovornosti člana postoje dva glavna učenja: učenje o zlorabi prava i učenje o svrsi norme. Prema prvome učenju osobna odgovornost člana za obveze društva proizlazila bi iz njegova nedopuštenog vršenja prava, odnosno zlorabe prava³⁰, a prema drugome ona bi proizlazila iz vrijeđanja svrhe propisa o d.o.o.³¹ Učenje prema kojem bi ta odgovornost izvirala iz zloupotrebe prava dijeli se u dva dijela. Prema jednom za postojanje osobne odgovornosti člana bila bi dovoljna objektivna zlouporaba prava, a prema drugom bi uz to bio nužan i subjektivni element.³²

Unatoč razlikama glede pravnog temelja, korištena literatura ne osporava ni potrebu postojanja osobne odgovornosti člana ni iznimnost te odgovornosti, nego oboje jednodušno potvrđuje.³³

Značajna jednoglasnost literature postoji i glede klasifikacije životnih slučajeva, a orijentir može biti klasifikacija koju izvode Lutter-Hommelhof.³⁴ Prema njoj slučajevi kad će član odgovarati za obveze društva mogu se podijeliti na:

- potkapitaliziranost društva
- miješanje imovina

³⁰ Roth, oc., s. 176. Ovaj autor ne traži nužno zlorabu u subjektivnom smislu nego je dovoljno da ta zlouporaba objektivno postoji.

³¹ Reich-Rohrwig, oc., s. 553. i dalje; Emmerich u Scholz, oc., s. 563. i dalje.

³² Osim ova dva, postoji i treće učenje. Ono polazi od toga da postoji obveza članova društva da u društvo unesu primjereni kapital, pa bi u slučaju neispunjenja te obveze, tj. u slučaju potkapitaliziranosti društva, njihova osobna odgovornost postojala zbog neispunjenja te obveze. Usp. Emmerich u Scholz, oc., s. 571.

³³ Reich-Rohrwig, oc., s. 553. i dalje, Koppensteiner, oc., s. 476. i dalje, Lutter-Hommelhoff oc., s. 142. i dalje, Emmerich u Scholz, oc., s. 563. i dalje, Sudhoff, oc. s. 15. i dalje, Roth, oc. s. 176. i dalje., Rowedder, oc., s. 263. i dalje.

³⁴ Oc., s. 143. - 144..

- miješanje sfera i
- zlorabe instituta.³⁵

3. Hrvatsko pravo

3.1. Tumačenje propisa i pravna znanost

Već je spominjano kako u hrvatskom pravu postoji izričita norma koja predviđa odgovornost članova društva, što otklanja potrebu traženja pravnog temelja te odgovornosti. On se nalazi u čl. 10. st. 3. ZTD.

S druge strane, postojanje norme otvara pitanje supsumiranja (podvođenja) životnih situacija pod postojeću normu s obzirom na sadržaj norme, odnosno pitanje utvrđivanja pretpostavki njene primjene i općenitog tumačenja te norme.

Iako će veliku vrijednost pri tumačenju imati i poredbena doktrina i sudska praksa - posebno u dijelu koji temelj odgovornosti člana nalazi u zlorabi prava - jednaku će vrijednost imati i doslovno jezično tumačenje. Imajući to u vidu smatramo kako je prvo potrebno iznijeti stajališta hrvatskog prava o pojmu zlorabe, jer do osobne odgovornosti člana društva dovodi upravo njegova zloraba neodgovornosti za obveze društva.

Pojam i oblici zlorabe neodgovornosti. Zabrana zlorabe prava jedno je od načela obveznih odnosa.³⁶ S tim u svezi Gorenc kaže kako je "ovlaštenikova uporaba subjektivnog prava ograničena ... bilo interesima drugih nositelja subjektivnog prava, bilo općim interesima"³⁷, a o zlorabi se radi upravo onda kad ovlaštenik prekorači tu granicu. Također, "pod zlorabom prava razumijeva se - nastali sukob subjektivnih prava raznih titulara, do kojeg je došlo zbog toga što je jedno subjektivno pravo, doduše, realizirano unutar odgovarajućih pravnih granica, ali u suprotnosti svog glavnog cilja, svrhe zbog koje je zakonom ustanovljeno ili priznato, čime se onemogućilo ili omelo ostvarenje drugog postojećeg subjektivnog prava i time se titularu potonjeg prava uzrokovala šteta".³⁸ I - možda najkraće i upravo u svezi sa čl. 10. st. 3. ZTD - "zloraba okolnosti može se smatrati zlorabom prava kad subjekt prekorači granice pravno osiguranog, tako da time ugrožava odnosno posize za pravom drugog".³⁹

³⁵ U zlorabe instituta Lutter-Hommelhoff uvršćuju sve ostale slučajeve kad je nepostojanje odgovornosti članova za obveze društva svjesno korišteno na štetu vjerovnika, a ne mogu se supsumirati pod prethodne slučajeve.

³⁶ Čl. 13. ZOO.

³⁷ Gorenc, Vilim: ZOO s komentarom, Zagreb, 1998., s. 15.

³⁸ Vizner, Boris u Vizner-Bukljaš, Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb, 1978., s. 81.

³⁹ Pavčnik, M.: Zloraba pravice, Časopisni Zavod, Uradni list Slovenije, Ljubljana 1986., s. 5. Prema Maurović, Ljiljana: Odgovornost osnivača za obveze društva s ograničenom odgovornošću - podizanje zastora ograničene odgovornosti, u RRIF 3/95., s. 103.

Prema tekstu odredbe radi se o tome da član društva zlorabi svoju neodgovornost. Iz toga bi proizlazilo kako je za nastanak njegove odgovornosti potrebna upravo njegova radnja ili propuštanje, a ne radnja ili propuštanje društva. No, njegova radnja ili propuštanje - kojima zlorabi svoju neodgovornost - ne moraju biti neposredno upravljani prema trećim osobama, nego mogu biti upravljani i prema društvu, a tek putem društva - dakle, posredno - prema trećim osobama.

Citirana stajališta o zloupotrebi prava podrazumijevaju postojanje osobe čija su prava ugrožena ili oštećena zbog zlorabe. Ipak, nije sigurno da bi se stajalište o ugroženosti ili oštećenosti prava moglo primijeniti u ovom slučaju, jer poredbeno sudska praksa i doktrina nisu naznačile da bi se u slučajevima odgovornosti članova radilo o ugroženosti samih prava trećih osoba, nego o ugroženosti fiktivne mogućnosti ostvarenja tih prava.⁴⁰

Imajući to u vidu na općeniti način moglo bi se reći kako će zloraba neodgovornosti za obveze društva postojati onda kad je društvo forma ili alat za postizanje osobnih ciljeva člana društva. To podrazumijeva stvarno ili prividno⁴¹ nastupanje društva u pravnom prometu u pravcu stvaranja njegovih obveza, pri čemu neposrednu korist⁴² od tog nastupanja nema društvo nego član. Postojanje ovih elemenata potrebno je jer je proboj odgovornosti do osobe koja stoji iza društva dopušten samo onda kad postoji zloraba, tj. kad uporaba pravne osobe ne odgovara svrsi pravnog poretka nego neposrednoj koristi članova.⁴³

Takva situacija, tj. zloupotreba neodgovornosti postojat će - prema Gorencu⁴⁴ - npr. onda kad postoji identifikacija članova s društvom, što je prilično općeniti iskaz. Konkretnije, hrvatska pravna znanost - osim naprijed izloženih primjera konkretnih situacija u poredbenom pravu - kao primjere zlorabe osobne neodgovornosti člana spominje i prijenos cjelokupne imovine društva jednome njegovom članu⁴⁵ i stvaranje privida o istovjetnosti između člana društva i društva.⁴⁶ Prema Petroviću⁴⁷ "najčešće će, ipak, posrijedi biti slučaj da jedini član društva s ograničenom odgovornošću svojim djelovanjem stvara privid pravnog identiteta između sebe i društva", a taj privid bio bi stvoren miješanjem imovina i takvim

⁴⁰ Ugroženošću samih prava smatrali bismo stanja u kojima postoji mogućnost gubitka prava ili smanjenja opsega prava. S druge strane, npr. onda kad zbog nedostatne imovine nije moguće provesti izvrhu, nisu ugrožena sama prava nego mogućnost fiktivnog ostvarenja tih prava.

⁴¹ O prividnom nastupanju društva moglo bi se govoriti npr. u opisanom slučaju iz hrvatske sudske prakse.

⁴² Pod neposrednom koristi podrazumijevamo korist koja nije dio dobitka društva, a posrednu korist od nekog posla društva, tj. udio u bilančnom dobitku član društva svakako zakonito stječe.

⁴³ Slično i Sudhoff oc. s 15.

⁴⁴ Gorenc, Vilim u Filipović-Gorenc-Slakoper: ZTD s komentarom, II. izdanje, s. 22.

⁴⁵ Momčinović, Hrvoje: Društvo s ograničenom odgovornošću prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima, u Zakonitost (47) 1993., s. 543.

⁴⁶ Gorenc u Filipović-Gorenc-Slakoper, Zakon o trgovačkim društvima s komentarom, s. 21.

⁴⁷ Petrović, Siniša: Osnove prava društava, Zagreb, 1999., s. 32.

zastupanjem društva pri kojem nije jasno da se radi o zastupanju društva. Unatoč tome, naglašava se kako se ne smije zaboraviti da je pravilo o odgovornosti člana iznimka i da ga treba primjenjivati oprezno⁴⁸.

Polje primjene norme. Glede polja primjene odredbe čl. 10. st. 3. *rationae persone* treba istaknuti nekoliko stvari.

Svakako treba uočiti kako ta odredba ne govori o fizičkim osobama kao članovima društva, nego govori o onome "tko zloupotrebljava...", pa će se odredba odnositi ne samo na fizičke osobe kao članove društva nego i na pravne osobe kao članove društva.

Ista ta formulacija ne ograničava krug mogućih odgovornih osoba na one članove društva koji bi imali određen postotak glasova pri odlučivanju, određenu veličinu udjela ili broj dionica, posebne pogodnosti ili koja druga posebna svojstva i položaj u društvu. Zbog toga za obveze društva može odgovarati bilo koji član društva koji zloupotrebljava svoju neodgovornost, bez obzira na svoj pravni položaj u društvu. Jedini član društva - bez obzira na to što već *prima facie* može biti "najsumnjiviji" - dakako da može odgovarati, ali sama činjenica što je on jedini član društva *eo ipso* nikako neće dovesti do njegove odgovornosti.⁴⁹ Za mogućnost nastanka osobne odgovornosti također je irelevantno pitanje radi li se o članu društva koji je ujedno i član uprave ili o svakom članu društva: odgovarati može svaki član društva, iako će ponovno "najsumnjiviji" biti onaj član društva koji ima pretežan broj glasova u društvu i koji je istodobno i član uprave tog društva.⁵⁰

S druge strane, valja postaviti pitanje bi li se radilo o zloporabi neodgovornosti za obveze društva u situaciji u kojoj jedini član društva - koji nije i član uprave - sklopi ugovor s trećom osobom koja je trgovac, ne naznačujući pri tome svoje nastupanje za društvo, ali stavljajući pečat društva na pisani tekst ugovora ili rabeći poslovni papir društva? Mišljenje je autora kako bi se tada radilo o ugovoru između tog člana društva i treće osobe, a ne o ugovoru između društva i te treće osobe. Naime, član društva kapitala samim tim svojstvom nije ovlašten za zastupanje društva nego ta društva po zakonu zastupa uprava⁵¹; uprava kad nastupa u ime i za račun društva dužna je navesti tvrtku društva i svoje svojstvo članova uprave⁵², a samo po sebi stavljanje otiska pečata ili uporaba poslovnog papira u svezi s pitanjem zastupanja i ovlasti za zastupanje društva ne proizvodi nikakve pravne učinke. Ujedno, ako ne bi bilo drugih elemenata, treba zaključiti kako sama takva situacija ne bi predstavljala zloporabu neodgovornosti za obveze društva.

⁴⁸ Gorenc, *ibid.*

⁴⁹ To je stajalište njemačkog i austrijskog pravnog poretka, a autor ne vidi razloga zbog kojih bi u hrvatskom pravnom poretku trebalo zauzeti drukčije stajalište.

⁵⁰ Pod izrazom "sumnjiv" podrazumijevamo vjerojatnost pojave zloporabe. Najveća je vjerojatnost pojave zloporabe u društvu s jednim članom koji je ujedno i jedini član uprave, a ta vjerojatnost je upravo razmjerna veličini udjela u društvu i broju dužnosti koje član društva obnaša u društvu.

⁵¹ Čl. 241. st. 1. i čl. 426. st. 1. ZTD.

⁵² Čl. 241. st. 4. ZTD.

Još jedna hipotetična situacija bila bi zanimljiva za raščlambu. Društvo kapitala kupi jahtu i zatim je daruje članu, uslijed čega imovina društva postane nedostatna za podmirenje vjerovnika društva. Mislimo da same te činjenice nisu dostatne za ocjenu o (ne)postojanju zloporabe neodgovornosti, a time i (ne)odgovornosti člana društva. Ako bi se radilo o članu koji ima svega nekoliko postotaka glasova u društvu, nema posebnih pogodnosti i nije faktički utjecao na upravu, onda bi mogla biti riječ o nedopuštenim primanjima člana d.o.o. iz čl. 407. ZTD, a ne o zloupotrebi neodgovornosti. No, ako bi se radilo o jedinom članu društva koji je ujedno i član uprave, mislimo da bi situaciju trebalo podvesti pod odredbu čl. 10. st. 3. ZTD, u kojoj član društva odgovara za obveze društva.

Glede polja primjene odredbe čl. 10. st. 3. ZTD *ratione materiae* potrebno je uočiti kako je korištena literatura usredotočena na privatno pravo, tj. na privatnopravne obveze, dok su javnopravne obveze u drugom planu. Ponovno polazeći od teksta odredbe, uočava se kako njeno polje primjene ni u ovom smislu nije ograničeno, pa bi se moglo uzeti kako se ona može primijeniti ne samo na privatnopravne nego i na javnopravne (npr. porezne) obveze.

U tekstu odredbe valja uočiti još nešto. Ona se ne odnosi na onog tko zloupotrijebi nego na onog tko zloupotrebljava. Prema tome, jezično tumačenje uputilo bi na potrebu trajnijeg, odnosno višekratnog zloupotrebljavanja i istodobno na nedostatnost jednokratne zloporabe ako bi se člana društva željelo uzeti odgovornim za obveze društva, jer odredba ne govori o članu koji zloporabi nego o članu koji zloupotrebljava neodgovornost. Primjena ovakvog tumačenja ne bi izazivala probleme onda kad prijeporno činjenično stanje postoji tijekom nekog vremena, tj. trajnije, kao što je onda kad postoji trajnija pomiješanost imovine ili sfera između društva i člana. No je li član "zloupotrebljavao" okolnost što ne odgovara za obveze društva onda i time što je u pojedinačnom slučaju doveo do nemogućnosti pouzdanog utvrđenja je li jednu određenu obvezu preuzeo u svoje ime i za svoj vlastiti račun kao trgovac pojedinac ili u ime i za račun društva kao njegov zastupnik?⁵³

Na ovo pitanje odgovor se tek može ponuditi⁵⁴, i to u povezanosti s odgovorom na pitanje treba li član društva - koji zloupotrebljava neodgovornost - odgovarati za sve obveze društva prema trećima ili samo za neke.

Jezična i logička ravnoteža nalagala bi da zloupotrebljavanju - kao trajnijem djelovanju - pandan bude odgovornost za sve obveze društva. Na to bi upućivala i eventualna nemogućnost da se uspostavi sveza između određene zloporabe i određene obveze društva⁵⁵, pa da član odgovara samo za određenu obvezu društva u svezi s čijim je nastankom on zlorabio nepostojanje vlastite odgovornosti za obveze

⁵³ Takvu situaciju kao razlog primjene odredbe o osobnoj odgovornosti člana naznačuje Parać, Zoran: *Trgovačka društva i zaštita vjerovnika*, *Pravo u gospodarstvu* 7-8/1995., s. 511.

⁵⁴ Budući da je odredba izvorno hrvatska, poredbenih stajališta o tom pitanju nismo pronašli, a ni domaća doktrina i praksa se o tome još nisu određenije izjašnjavale.

⁵⁵ Npr. u slučaju prijenosa cjelokupne imovine društva članu društva.

društva. No s druge strane, ovo bi stajalište dovelo do rušenja pravila o neodgovornosti člana za obveze društva i do njegove zamjene pravilom o odgovornosti člana za obveze društva onda kad on zloupotrebljava pravilo o neodgovornosti. Takva zamjena je ipak prihvatljiva jer zloraba prava ne smije doživjeti afirmaciju, a nastanak odgovornosti za sve obveze društva ne čini se preteškom sankcijom za zlorabljanje neodgovornosti za obveze društva. Ipak, razložno bi bilo odgovornost za sve obveze vremenski ograničiti na one obveze koje su nastale unutar razdoblja tijekom kojeg je postojala zloraba neodgovornosti, odnosno činjenično stanje koje se može tako kvalificirati.

Istodobno, u slučaju zauzimanja stajališta o dostatnosti jedne zlorabe za nastanak osobne odgovornosti, a u slučaju da je moguće ustanoviti svezu između određene obveze i određene zlorabe⁵⁶, član ne bi trebao odgovarati za sve obveze društva već za onu obvezu u svezi s kojom je on zloupotrebio vlastitu neodgovornost za obveze društva.

Trajanje osobne odgovornosti moralo bi biti povezano s trajanjem obveza za koje član odgovara. Ako bi se radilo o odgovornosti za jednu određenu obvezu, npr. iz drugog primjera, onda bi i zastarni rok za potraživanje od člana počeo teći u trenutku nastanka obveze. Kad bi se radilo o kontinuiranom zloupotrebavanju neodgovornosti na takav način da zlorabe nije moguće povezati s određenim obvezama, onda bi zastarni rok za potraživanje od člana trebao početi teći tek u trenutku kad on prestane zloupotrebavati neodgovornost.

Ostalo. Vrlo značajna su i pitanja je li odgovornost člana solidarna ili supsidijarna, te ograničena ili neograničena, na koja odgovara Barbić⁵⁷. Prema njemu odgovornost člana za obveze društva bit će solidarna i neograničena. Ovo stajalište mogu podupri samo glede vrste odgovornosti, a glede pojma "neograničena", podrazumijeva se kako će član odgovarati cjelokupnom svojom imovinom. No, istodobno o odgovornosti za sve obveze društva ne bi se moglo govoriti u slučaju pojedinačne zlorabe pri kojoj je moguće utvrditi određenu obvezu društva odnosno člana. Tada bi član odgovarao samo za onu obvezu koja je povezana sa zloupotrebom neodgovornosti.

. Dio teksta promatrane odredbe, prema kojem se onaj tko zloupotrebljava neodgovornost "ne može se pozvati" na to da ne odgovara za obveze, treba imati postupovno i materijalno pravno značenje. Bez postupovnog smisla ova bi odredba bila skoro besmislena jer bi tuženi član društva mogao staviti prigovor promašene pasivne legitimacije, a upravo je postojanje pasivne legitimacije jedna od prvih postupovnih pretpostavki potrebnih da bi se u konačnici mogao iskazati materijalno pravni učinak, tj. mogućnost da sud obveže člana na ispunjenje obveze društva na temelju iste odredbe.

⁵⁶ Npr. u slučaju stvaranja privida o osobnoj odgovornosti člana za kojeg nije moguće utvrditi je li nastupao kao trgovac pojedinac u svoje ime ili kao zastupnik društva u njegovo ime.

⁵⁷ Barbić, Jakša: *Oblici trgovačkih društava u Privreda i pravo*, 11-12/1993., s. 857.

3.2. *Sudska praksa*

Za hrvatsku sudsku praksu posebno je značajna odluka Visokog trgovačkog suda Hrvatske br. PŽ-1008/98 od 7. travnja 1998. Budući da je to jedina autoru poznata objavljena pravomoćna odluka hrvatskih sudova, potrebno je prikazati je detaljnije.

Iz objavljenog izvoda odluke⁵⁸ može se zaključiti kako je tuženik fizička osoba koja je vjerojatno istodobno član trgovačkog društva i obrtnik, te kako obrt vodi pod nazivom koji je identičan tvrtci društva. Dalje se može zaključiti kako je prijeporna narudžbenica za robu, koja je sadržavala otisak pečata trgovačkog društva i potpis tužene fizičke osobe, bez ikakvih daljnjih naznaka o njenom svojstvu. Zbog toga je sud prvo rješavao pitanje osobe koja je naručitelj: je li to tužena fizička osoba ili trgovačko društvo u kojem je ta osoba član.

Sud je prvo ispravno konstatirao kako stavljanje pečata društva uz potpis na narudžbenici ne može biti uzeto kao dokaz da bi to društvo bilo naručitelj robe, jer "pečat otisnut na narudžbenicama sam po sebi ne znači ništa".⁵⁹ Zatim je, pozivom na odgovarajuće odredbe ZOO ukazao na mjerodavnost potpisa, a ne pečata, onda kad se ugovor sklapa u pisanom obliku.⁶⁰ Dalje je - glede pitanja tko je naručitelj - uputio na odredbu ZTD prema kojoj "članovi uprave potpisuju se u ime društva pri čemu moraju navesti tvrtku društva i svojstvo članova uprave".⁶¹ Povodom te odredbe i činjenice da je prijeporna narudžbenica sadržavala samo potpis - a ne i druge zahtijevane naznake koje se obvezatno navode pri zastupanju društva - sud je s pravom zaključno konstatirao kako se "ne može bez daljnjega zaključiti da je on (tužena fizička osoba - op. a.) narudžbenice potpisao u ime trgovačkog društva ... a ne u svoje vlastito ime".⁶² Zbog toga "nije moguće donijeti pravilnu odluku o ovom sporu bez prethodnog razjašnjenja u kojem je svojstvu ... (tužena fizička osoba - op. a.) potpisivao narudžbenice".⁶³

Iako se čini da je VTSRH vratio predmet na ponovni postupak zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, u završnom dijelu objavljenog izvoda iznio je važno pravno stajalište koje autor podržava. Prema tom stajalištu "ako je tuženik član trgovačkog društva ... i vodi obrt pod istim nazivom (kao što je tvrtka društva - op. a.) te istu robu naručuje od istog prodavatelja koristeći pritom i pečat trgovačkog društva i pečat obrta, ispunjene su pretpostavke za primjenu odredbe čl. 10. st. 3. ZTD-a"⁶⁴ jer bi uporaba narudžbenica na takav način predstavljala zlorabu okolnosti da tuženik kao član ne odgovara za obveze društva.

⁵⁸ Informator br. 4616-4617 od 3. i 6. lipnja 1998., s. 5.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Čl. 72. st. 1. ZOO.

⁶¹ Čl. 241. st. 4. ZTD.

⁶² Informator br. 4616-4617 od 3. i 6. lipnja 1998., s. 5.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

Iako je suglasan s ovim stajalištem suda, autor bi iznio dvije napomene. Prvo, iz dijela izlaganja u svezi sa sadržajem narudžbenice čini se da bi proizlazilo kako naručitelj robe uopće nije društvo nego tužena fizička osoba - jer je sud iznio argumente upravo u tom pravcu - pa se ne bi radilo o odgovornosti člana za obveze društva nego o obvezi naručitelja kao takvog. Drugo, glede okolnosti koje dovode do osobne odgovornosti člana, autor bi se založio za još stroži odnos prema članu društva. Prema njemu, za nastanak osobne obveze člana društva koji je potpisao narudžbenu ne bi bilo nužno da se naručuje ista roba od istog prodavatelja kao što je bilo u nekim prethodnim slučajevima, nego bilo bi dostatno da je ta fizička osoba istodobno obrtnik i član društva kapitala - s istom tvrtkom kao što je naziv obrta - ako se iz okolnosti slučaja ne može potpuno pouzdano utvrditi je li naručitelj društvo ili obrtnik.

4. Umjesto zaključka

Unošenjem odredbe o nemogućnosti pozivanja na neodgovornost za obveze društva onog člana društva koji zloupotrebljava okolnost što po zakonu (inače) ne odgovara za obveze društva, hrvatski zakonodavatelj istodobno je slijedio stajališta sudske prakse i pravne doktrine u poredbenom pravu i dao praksi pravni temelj odgovornosti članova d.o.o. i d.d. za obveze tih društava u slučajevima koje na isti način sankcionira sudska praksa u poredbenom pravu. Odredba je dovoljno široka da obuhvati one slučajeve koji su u poredbenom pravu identično sankcionirani i ujedno konzistentna s tom praksom i doktrinom. Takav pristup bio je razložen stoga što se utemeljeno može pretpostaviti da metode izigravanja vjerovnika uz zlorabu neodgovornosti članova društava kapitala u Hrvatskoj ne odudaraju od metoda koje služe tom cilju i u drugim pravnim poretcima. Konzekventno tome, pretpostavljajući da će primjena hrvatske odredbe biti sukladna poredbenoj sudskoj praksi, treba se nadati i istovjetnom učinku, tj. suzbijanju zloupotreba neodgovornosti i zloupotreba samih društava kapitala. Izložena odluka Visokog trgovačkog suda RH indicij je upravo takve primjene raščlanjene odredbe ZTD. Ipak, razumije se kako pravilo o odgovornosti članova mora ostati iznimka i kako ga se može primjenjivati samo onda kad član društva koristi društvo kapitala radi postizanja vlastitih neposrednih koristi, izlažući ujedno vjerovnike tog društva značajnim rizicima ili dovodeći društvo u nemogućnost urednog ispunjavanja njegovih obveza. Takve situacije postojat će npr. onda kad je nemoguće jasno razlučiti društvo od njegova člana u imovinskom, organizacijskom, poslovnom aspektu, odnosno kad je stvoren privid jedinstvenog tijela, iako u pravnom prometu nastupaju najmanje dvije osobe: društvo i član.

Literatura

1. Barbić, Jakša: *Oblici trgovačkih društava, Privreda i pravo* 11-12/93.
2. Filipović, Vladimir, Gorenc, Vilim, Slakoper, Zvonimir: *Zakon o trgovačkim društvima s komentarom*, II. izdanje.

3. Gorenc, Vilim: *Trgovačko pravo - društva*, 1995.
4. Gorenc, Vilim: *ZOO s komentarom*, Zagreb, 1998.
5. Informator br. 4616-4617 od 3. i 6. lipnja 1998.
6. Koppensteiner, Hans Georg: *GmbH-Gesetz Kommentar*, 1994.
7. Lutter, Marcus, Hommelhoff, Peter: *GmbH-Gesetz Kommentar*, 13. izdanje, 1994.
8. Maurović, Ljiljana: *Odgovornost osnivača za obveze društva s ograničenom odgovornošću - podizanje zastora ograničene odgovornosti*, u RRIF 3/95.
9. Momčinović, Hrvoje: *Društvo s ograničenom odgovornošću prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima*, u Zakonitost (47) 1993.
10. Parać, Zoran: *Trgovačka društva i zaštita vjerovnika*, u Pravo u gospodarstvu 7-8/1995.
11. Petrović, Siniša: *Osnove prava društava*, Zagreb, 1999.
12. Reich-Rohrwig, Johannes: *GmbH-Recht*, 1993.
13. Roth, Guenther H.: *GmbHG*, II. izdanje, 1987.
14. Rowedder i suradnici: *GmbHG*, 2. izdanje, 1987.
15. Scholz, Franz: *Kommentar zum GmbH-Gesetz*, 1993.
16. Sudhoff, Heinrich: *Der Gesellschaftsvertrag der GmbH*, 1992.
17. Vizner, Boris u Vizner-Bukljaš, *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, Zagreb, 1978.

Propisi

- Austrijski Zakon o društvima s ograničenom odgovornošću, Manz, 1994.
Hrvatski Zakon o trgovačkim društvima, NN 111/93.
Njemački Zakon o društvima s ograničenom odgovornošću, Herne, 1994.
Poljski trgovački zakon, PAIZ, 1993.
Slovenski Zakon o gospodarskih družbah, Uradni list Republike Slovenije 30/93.

Značenje kratica

- AG - Die Aktiengesellschaft (časopis)
BGH - Bundesgerichtshof (njemački Savezni sud)
BGHZ - Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen (zbirka odluka)
GmbHR- GmbH-Rundschau (časopis)
NJW- Neue Juristische Wochenschrift (časopis)
OGH- Oberste Gerichtshof (austrijski Vrhovni sud)
OLG - Oberlandesgericht (njemački drugostupanjski sud)
WM - Wertpapier-Mitteilungen (časopis)
ZIP - Zeitschrift fuer Wirtschaftsrecht (časopis)

Summary*

**PRIVATE AND PUBLIC LIMITED COMPANY'S SHAREHOLDERS'
RESPONSIBILITY FOR COMPANIES' DEBTS**

Croatian Law on Commercial Companies (ZTD) respects common rule on non-responsibility of shareholders and stockholders of private and public limited companies for debts of these companies as the basic rule. However, in art. 10 par. 3 there is an additional rule which states that "the one who misuses his non-responsibility for the debts of a company is not allowed to invoke on his non-responsibility". Such provision cannot be found in German and Austrian Laws related to limited companies, although they were the model for Croatian Law on Commercial Companies. At the same time, judicature & legal doctrine of these states do recognize and do support the necessity of responsibility of shareholders in limited companies for companies' debts as a limited exception of a general rule, applicable under special circumstances. Since quoted Croatian provision may be qualified as an abridged formulation of German and Austrian achievements, they are covered in the introductory part of the Article. This part is divided in two subparts. The first underlines attitudes of judicature i.e. the case law, and the second part presents conclusions that legal doctrine subtracted from the case law. This presentation has double purpose. It explains the background of Croatian provision and indicates cases where it can be applied. The second part relates to Croatian law. The first subpart analyses the provision and presents attitudes of Croatian legal doctrine, and the second subpart analyses the decision of High Commercial Court of Croatia. Disclosing the cases and attitudes in comparative law, as well as in Croatian law, both parts of this paper together become useful for understanding the Croatian provisions indicating further direction of appliance.

Key words: *commercial company law, shareholders' responsibility for companies' debts, Art. 10. par. 3 ZTD, Croatian law, Austrian law, German law.*

Zusammenfassung

DURCHGRIFFSHAFTUNG

Eine Grundregel hinsichtlich der Verantwortlichkeit der Gesellschafter in Kapitalgesellschaften im kroatischen Gesetz über Handelsgesellschaften (ZTD) ist, dass diese für die Schulden der Gesellschaft nicht haften. Dennoch ist in Art. 10 Abs. 3 ZTD eine ergänzende Regel enthalten der nach "derjenige, der den Umstand

* Translated by the Author.

mißbraucht, dass er als Mitglied einer Handelsgesellschaft nicht für die Schulden der Gesellschaft haftet, sich nicht darauf berufen darf, dass er dem Gesetz nach für diese Schulden nicht haftet." Solch eine Verordnung enthalten weder die deutschen noch die österreichischen Vorschriften über Kapitalgesellschaften obwohl diese bei der Ausarbeitung des ZTD als Vorbild dienten. Gleichzeitig akzeptieren und unterstützen die Rechtssprechung und Rechtswissenschaft dieser Länder die Notwendigkeit der Haftung von Mitgliedern der Kapitalgesellschaft für die Verpflichtungen dieser Gesellschaften als beschränkte Ausnahme von der Regel über ihre Nichthaftung, die unter besonderen Bedingungen angewandt werden kann. Da die zitierte Verordnung aus dem ZTD als kurze Zusammenfassung der österreichischen und deutschen Rechtsauffassungen angesehen werden kann, werden diese im ersten Teil der Arbeit, der in zwei Kapitel unterteilt ist, präsentiert. Im ersten werden Fälle der Durchgriffshaftung aufgezeigt und im zweiten die Schlüsse, die die Rechtswissenschaft daraus zieht. Diese Darstellung hat einen zweifachen Zweck. Sie erklärt die Hintergründe der kroatischen Verordnung und weist auf Fälle hin, auf die sie angewandt werden kann. Der zweite Teil bezieht sich auf das kroatische Recht. Zuerst wird die Verordnung analysiert und die Auffassung der kroatischen Rechtswissenschaft dargelegt und danach wird eine Entscheidung des Hohen Handelsgerichts präsentiert und analysiert. Indem Fälle und Auffassungen des vergleichenden und kroatischen Rechts gezeigt werden, können beide Teile der Arbeit zum Verständnis der kroatischen Verordnung beitragen und für deren Anwendung richtungsweisend sein.

Schlüsselwörter: *Gesellschaftsrecht, Haftung der Mitglieder für die Verpflichtungen der Gesellschaft, Art. 10 Abs. 3 ZTD, kroatisches Recht, österreichisches Recht, deutsches Recht.*